

ЮВІЛЕЙНІ ДАТИ

Пилип Миколайович СЕРКОВ
(до 95-річчя з дня народження)

9 жовтня 2003 р. виповнилося 95 років з дня народження та 70 років науково-педагогічної діяльності видатного вченого, електро- та нейрофізіолога, історика біологічної науки, доктора біологічних наук, професора, академіка НАН України, радника при дирекції Інституту фізіології ім. О.О.Богомольця НАН України Серкова Пилипа Миколайовича.

Пилип Миколайович пройшов довгий трудовий шлях. Після закінчення Смоленського медичного інституту він – аспірант Казанського університету, успішно захищає кандидатську, докторську дисертації. Пилип Миколайович проводить активну роботу з відновлення діяльності Вінницького медичного інституту, працюючи завідувачем кафедри нормальної фізіології, деканом, а потім заступником директора з навчальної та наукової роботи. У 1953 р. П.М.Серкова запросили очолити кафедру нормальної фізіології Одеського медичного інституту. Згодом він стає проректором з

наукової роботи. У 1966 р. на запрошення академіка П.Г. Костюка Пилип Миколайович очолює електрофізіології нервової системи (пізніше – відділ фізіології кори головного мозку) та обирається заступником директора з наукової роботи Інституту фізіології ім. О.О.Богомольця. З травня 1988 р. П.М.Серков – радник при дирекції Інституту.

Пилип Миколайович зробив вагомий внесок у дослідження природи електричних процесів у скелетних м'язах та вивчення механізмів виникнення електричної активності головного мозку. П.М.Серковим виконані піонерські роботи з вивчення клітинних механізмів переробки різних видів сенсорної інформації у вищих відділах центральної нервової системи. Під його керівництвом уперше в світі було здійснено внутрішньоклітинні відведення електричних потенціалів від нейронів різних рівнів слухової системи та докладно досліджено синаптичні процеси, які проходять у таких нейронах, рецептивні поля останніх. Результати вивчення нейронів слухової системи послужили теоретичною основою комплексного дослідження фізіології органа слуху та вестибулярного апарату та призвели до розробки і впровадження у медичну практику нових методів і засобів діагностики та відновлення функцій слухової системи людини, за що П.М.Серкову у 1978 р. було присуджено Державну премію УРСР з науки і техніки.

Пилип Миколайович отримав цінні дані про важливу роль процесів гальмування кори головного мозку (монографія “Електрофізіологія вищих відділів слухової системи”). На основі вивчення природи процесів збудження та гальмування, їх взаємодії у головному мозку, П.М.Серков запропонував схему нейронної організації релейних ядер таламуса й обґрунтував концепцію про п'ять нейронних механізмів, які регулюють надходження аферентної імпульсації у кору головного мозку. Це знайшло відображення у монографії “Нейрофізіоло-

гія таламуса” (у співавторстві з В.М.Казаковим), за яку П.М.Серков був удостоєний у 1982 р. премії ім. О.О.Богомольця АН УРСР.

Нові факти, які свідчать про участь системи специфічних гальмівних інтернейронів у просторовому та часовому обмеженні по корі головного мозку, функціональна специфіка соматичного та дендритного гальмування знайшли своє відображення у монографії “Коркове гальмування” (1986 р.).

За цикл праць “Нейронні та синаптичні механізми гальмування у корі головного мозку” П.М.Серкову присуджено премію ім. І.М.Сеченова АН СРСР (1988 р.). У 2000 р. – Державна премія України у галузі науки і техніки за цикл наукових праць “Фундаментальні дослідження гіпоксичних станів і розробка методів використання адаптації до гіпоксії в медицині і спорті”.

Важливий внесок зроблено П.М.Серковим в історію української фізіологічної науки. Він співавтор праці “Нариси з історії фізіології на Україні”. Пилип Миколайович написав глави з історії фізіології в тритомному виданні історії біології в Україні, монографію про життя та наукову діяльність академіка Д.С.Воронцова, статті про видатних вітчизняних фізіологів – І.М.Сеченова, В.Я.Данилевського, В.Ю.Чаговця. Під його редакцією видано біографічний довідник “Біологи”, де наведено відомості про наукову діяльність більш ніж 1600 видатних вітчизняних і закордонних учених-біологів. П.М.Серков – автор 275 наукових праць, у тому числі п’яти монографій.

При його безпосередній участі створено вітчизняну школу вчених-нейрофізіоло-

гів, багато підрозділів у науково-дослідних установах і кафедр ВУЗів України. Серед його учнів 16 докторів і 64 кандидати наук, у тому числі – 9 завідувачів кафедрами в ВУЗах України і 5 – завідувачів відділами у науково-дослідних установах, серед них академік АМН України, член Президії АМН України В.М. Казаков і Герой України В.М.Мороз.

П.М. Серков бере активну участь у науково-організаційній та громадській роботі. З його діяльністю на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту фізіології ім. О.О.Богомольця НАН України пов’язане значне підвищення рівня науково-організаційної роботи Інституту, багато зроблено для покращення координації наукових досліджень у галузі фізіології людини та тварин в Україні.

П.М.Серков – почесний член Українського фізіологічного товариства, член редколегії “Фізіологічного журналу” НАН України, заслужений професор Міжнародної наукової фундації (центру Д.Сороса). Вклад П.М.Серкова у розвиток вітчизняної науки отримав високу оцінку. За заслуги у розвитку фізіологічної науки, за підготовку наукових кадрів П.М.Серкову присвоєно звання заслуженого діяча науки УРСР. Він нагороджений двома орденами Трудового Червоного Прапора, орденом “Знак Пошани”, орденом “За заслуги III ступеня”, багатьма медалями.

Від усього серця бажаємо Пилипу Миколайовичу міцного здоров’я та подальших успіхів на благо української фізіологічної науки.